

ВОДОЛАЗИ ТАКОЖ РЯТУВАЛИ СВІТ ВІД «МИРНОГО АТОМА»

Учора в Державному архіві Київської області відбулося відкриття документальної виставки «Чорнобиль – біль наш довічний» та експозиції фоторобіт Олександра Калашникова «Адреса мужності – Чорнобиль. Чорнобильська трагедія очима очевидця».

Геннадій КАРПЮК
Фото Володимира
ДАВИДЕНКА

над специфічними проблемами, що виникали навколо зруйнованого енергоблока. Співрозмовника завше вражало те, що його колеги там робили.

Віктор саме демобілізувався й приїхав у кінці травня з частини Північного флоту додому в Київ. Влаштувався в Київський експедиційний загін підводно-технічних робіт. Його відразу попередили: хлопче, треба їхати в Чорнобиль. І не даремне, адже цей загін виконував водолазні роботи на станції ще з 1978-го. Команда водолазів базувалася на приграному з Волги на Прип'ять пароплаві «Узбекистан». Разом зі спорядження їм виділили й 40-літровий бідон спирту. На станцію приїздили в обвішаних свинцевими листами автобусах. Після вибуху водолази мали детально вивчити стан гідротехнічних споруд. Цікавим було саморобне місце для одягання водолаза – розмотана на березі сітка-рабиця, накрита трьома шарами листового свинцю. До місця занурення спускалися бігом – якщо це було можливе у важких обставинах. Атож, ніхто не хотів халати зайвих берів! Таким фахівцям доручали чимало незвичної роботи. Приміром, геологи ніяк не могли второпати, куди дівається бетоніт, який вони закачують у порожнечі тіла дамби. «Нептуні» з'ясували: водоприймальні камери, заповнені цим матеріалом майже наполовину через тріщини в дамбі. Водолазам довелося розчищати їх вручну. Щодня хлопці отримували нові роби, бо вчорашні шалено «дзвеніли». За першу вахту група Лепнухова встигла оглянути рибозагороджувачі, підвідний канал, насосні станції. Іншим його колегам випала місія обвалування Прип'яті, спорудження водозаборів і водовипусків для вахтових селищ, прокладка кабелів. Відпочивши, вони знову поверталися в зону лиха. І так упродовж двох років, поки не завершилися основні роботи з консервації осередку загрози, а на станції створили власну водолазну службу. Її кистяком стали колеги з групи Лептухова, деяких із них уже немає в живих...

А ЧАС НЕМОВ ЗАСТИГ...

Відвідувачі мають змогу ознайомитися тут зі значним масивом документів, сповнених драматизму тих днів, де змішалися подвиг, страх, брехня, самовіддача та чиновницька слабкодухість. Так, уперше учасники церемонії презентації змогли побачити листповідомлення директора ЧАЕС Брюханова про аварію та обстановку відразу після неї, листи й телеграми від представників підприємств і звичайних людей із пропозиціями допомоги потерпілим. А фотороботи Олександра Калашникова, про якого ми писали в минулому номері «ЧК», без прикраша передають специфічну атмосферу буття, що могла утворитися лише на «острові відчуження». На одній світлині – непривітна дорога в зону, на інших – понура станція, бюро перепусток, втомлені вахтовики в лазні Чорнобиля, кадри з концерту Миколи Мозгового та святкування Дня енергетика. Час немов застиг у липні-грудні 1986-го.

На виставку прийшло чимало гостей, серед яких були доволі цікаві особистості. Із ними гріх було не поспілкуватися. Приміром – із керівником військово-історичного товариства «Наша спадщина» Володимиром Федьком, водночас, членом Спілки ветеранів військово-морської розвідки. Відставник розповів про свого побратима – Віктора Лепнухова, професійного водолаза, який 1986-го після строкової служби в РА потрапив у спецзагін водолазів, які працювали

Олександр Калашников презентує фотороботи

Лептухов у водолазному спорядженні

Микола Пархоменко (у центрі) серед відвідувачів

БУНТ «ПАРТИЗАНІВ» ПІД КИЄВОМ

А от Микола Пархоменко брав участь у війні в Афганістані – переважно супроводжував каравани з технікою. Демобілізувався, встиг попрацювати в пересувній механізованій колоні два місяці зварювальником. На роботі тоді саме агітували йти на першотравневу демонстрацію. Попри те, що небезпечний радіоактивний шлейф почав накривати Вишневе, де він мешкав, пообіцяли дати червонця за проходку з транспарантом. Із грошиками не обдурили – десятки пороздавали в касі контори «всім бажаним». Та на парад хлопець не дійшов. Уранці прийшли уповноважені представники й вручили повістку: терміново збиратися, сідати в «Карус» біля міськвиконкому – і на Чорнобиль. Так збирали перший на Київщині батальйон

резервістів, яких тоді ще називали «партизанами». І так деякі афганці ставали ще й ліквідаторами.

– Перед тим нашу братву оточила міліція й відбрала паспорти, – згадує ті дні Микола Пархоменко. – У Гореничах усіх переодягли у військові однострої, а о третій ночі ми вже були в Ораному (неподалік Дитяток Іванківського району). Там формували підрозділ. Ми будували ПУСО (пункти спецобробки), бетонували комунікації поміж 3 і 4 енергоблоками, навішували свинцеві захисні плити на адміністративно-побутовому корпусі ЧАЕС.

Розповів цей відвідувач виставки і про маловідомий страйк батальйону резервістів у зоні ЧАЕС у червні 1986 року. Його перебіг навіть зафільмував режисер стрічки «Чорнобиль. Хроніка важких тижнів»

Володимир Шевченко, але ці кадри його настійливо попросили видалити.

– У нас тоді вилучили військові квитки і вклади до них, де вносили записи про накопичені дози опромінення. Коли довідалися, що туди, відповідно до директиви МО СРСР, занесли значно менші показники, ми буквально збунтувалися, – розповідає ліквідатор, а тоді заступник командира взводу. – Адже так ігнорували реально отримане радіоактивне навантаження на організм. Усе заради заощадження, аби не платити більше.

Однополчани спонтанно припинили виходити на роботу. Ініціативу та боротьбу за справедливість підтримав практично весь батальйон. Тоді вісьмох активних застрільників «смути», зокрема, і Пархоменка, відправили на п'ять діб до київської гауптвахти. Пан Микола пам'ятає, як тоді показово викликали всіх воєнкомів області, керівника штабу цивільної оборони. Щоправда, уже перед самою буцегарнею змилювалися й відпустили по домівкам: мовляв, прийде через тиждень. Потім «штрафники» мовчки монтували гідроізоляцію на охолоджувальному каналі навколо станції. Бо розуміли: так як хочуть, ніколи не буде.

...Страйк жорстко придушили. Хоча протест починався доволі «різкими» вчинками. Один із «партизанів» завів бульдозер і згорнув штабний намет батальйону з лежачками, тумбочками й іншим добром у канаву. До кінця літа цього підрозділу вже не існувало: його розформували. На диво, офіцери підлеглих розуміли, оскільки і їх добряче дурили щодо накопичення кількості мілірентгенів на кожну підневільну душу.

Отже, шановні читачі, знайдіть час поглянути на світлинні виставки, колись секретні документи – і подивуєтеся, наскільки ще мало ми знаємо про те, що відбулося з Чорнобильською землею та й усіма нами після квітня 1986 року. Адреса архіву: Київ, вул. Мельникова, 40.